

Jeugdautoriteit
Schedeldoekshaven 131
2511 EM Den Haag

Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

070 - 340 68 88
Jeugdautoriteit.nl

Inlichtingen bij
D. Wille

+31 (0)6 – 21 86 69 67
d.wille@jeugdautoriteit.nl

Aan:
Minister voor Rechtsbescherming, dhr. F. Weerwind

cc.:
Staatssecretaris Volksgezondheid, Welzijn en Sport, dhr. M. van Ooijen
Bestuurders Gecertificeerde Instellingen
Directeur Jeugdzorg Nederland, dhr. O. Prinsen
Directeur Inclusieve Samenleving VNG, mw. I. Hoogstrate
Directeur Jeugd, Familie en Aanpak criminaliteit, mw. E. Van Amelsfort
Directeur Jeugd, mw. M. Kleiboer

Datum 2 november 2022
Onderwerp Inventarisatie Onderzoeken Gecertificeerde Instellingen

Geachte heer Weerwind,

De Jeugdautoriteit heeft geïnventariseerd welke onderzoeken er de afgelopen vijf jaar zijn uitgevoerd in relatie tot de jeugdbeschermings- en jeugdreclasseringssector. We hebben de aanbevelingen uit de onderzoeken verzameld en in beeld gebracht waar deze onderzoeken toe hebben geleid. Met deze inventarisatie wil de Jeugdautoriteit eraan bijdragen dat bij het ontwikkelen van maatregelen om tijdige jeugdbescherming te realiseren gebruik wordt gemaakt van bestaande kennis, in plaats van dat steeds opnieuw het wiel uitgevonden wordt. Bijgaand ontvangt u het resultaat van deze inventarisatie, getiteld "Inventarisatie Onderzoeken Gecertificeerde Instellingen".

Hoewel de sector nog steeds met problemen kampt, is er ook vooruitgang geboekt.

Kwaliteit, financiën en werkdruk in deze sector zijn sinds de decentralisatie onder druk komen te staan.¹ De terugkerende signalen die hierover geregeld in onder meer de Tweede Kamer en de media worden gedeeld en het feit dat een significant aantal Gecertificeerde Instellingen (GI's) bij de Jeugdautoriteit in casuïstiek zit of heeft gezeten, kunnen de indruk wekken dat er niet of nauwelijks vooruitgang wordt geboekt. Uit onze inventarisatie blijkt echter dat er de afgelopen jaren diverse verbeteringen zijn gerealiseerd. Zo is in verschillende regio's het onderlinge vertrouwen tussen partijen in de keten gegroeid en is de samenwerking verbeterd. Daarnaast geven de partijen aan dat de kwaliteit en transparantie van de bedrijfsvoering van de GI's is toegenomen. Ook is er een aantal 'quick wins' gerealiseerd, zoals een doorbraakaanpak, wachtlijstbeheer en inzet van expertteams. Het is van belang de gerealiseerde verbeteringen te erkennen en de inspanningen van de sector hierop te waarderen.

Tegelijkertijd zijn er nieuwe problemen ontstaan die het effect van de vooruitgang weer (deels) tenietgedaan hebben, zoals het toenemende aantal complexe scheidingen en arbeidsmarktknelpunten. De sector kampt met 'wicked problems'; er is niet één probleem met één oplossing, maar de problemen zijn meervoudig, grensoverschrijdend en vaak paradoxaal

¹ Voor recente voorbeelden: zie pagina 4 van het rapport "Inventarisatie Onderzoeken Gecertificeerde Instellingen".

van aard. In de jeugdbescherming/jeugdreclassering zijn er verschillende problemen tegelijk, zoals ketenvraagstukken en vraagstukken rondom inkoop en arbeidsmarkt, waarbij op meerdere niveaus partijen betrokken zijn. Deze problemen kunnen niet door één partij, of met één maatregel worden opgelost.

Factoren die oplossingen kunnen stimuleren of belemmeren

Uit onze inventarisatie blijkt dat er verschillende factoren zijn die oplossingen kunnen stimuleren. Kennis van elkaar, vertrouwen en begrip leiden tot gezamenlijk gedragen oplossingen en daarmee tot draagvlak voor en snelheid van implementatie. Zo leidt een goede verstandhouding met de lokale wijkteams tot een beter functionerende keten, meer mogelijkheden voor preventie en meer ruimte voor maatwerkoplossingen, niet alleen voor de jeugdige(n), maar voor het hele gezin. Daarnaast geldt: hoe specifiek de aanbeveling in een rapport, zowel wat betreft inhoud als wat betreft probleemeigenaar, hoe vaker dat tot concrete actie leidt.

Hoewel er geen enkelvoudige oplossingen bestaan, zijn er wel voorbeelden van oplossingen die op beperkte schaal kunnen bijdragen en kunnen partijen meer van elkaar leren dan zij op dit moment doen. Zie voor een aantal van deze voorbeelden het kader op de volgende pagina. Mede vanwege (regionale) verschillen in werkwijze en samenwerking, vinden we geen voorbeelden die direct één op één landelijk toepasbaar zijn; maatwerk is immers noodzakelijk. De voorbeelden dienen als richtinggevend, maar zijn zeker niet alomvattend.

Belemmerende factoren zijn onder meer verschillende percepties van ieders verantwoordelijkheid in het zoeken en implementeren van oplossingen; partijen kunnen de neiging hebben op elkaar te wachten. Daarnaast kosten de (noodzakelijke) veranderingen in de sector tijd, terwijl mede door de prangende problematiek er soms in een kort tijdsbestek stevige resultaten verwacht worden van een te implementeren oplossing. GI's moeten niet alleen te vaak hun aandacht verdelen tussen het implementeren van de oplossing en het afleggen van verantwoording over de resultaten, maar er worden ook vaak veel veranderingen tegelijkertijd doorgevoerd. Er is dan te weinig capaciteit om oplossingen goed te implementeren.

Relevante thema's

Uit de inventarisatie van de onderzoeken blijkt dat voor het oplossen van knelpunten in de jeugdbescherming het meeste effect mag worden verwacht van maatregelen in relatie tot de volgende thema's:

1. Keten van jeugdbescherming: samenhang in de keten, beschikbaarheid hulp
2. Bekostiging en bedrijfsvoering: wijze van bekostigen, kostprijzen, tarieven
3. Personeel: caseload, arbeidsmarkt, opleiding, toerusting.

De vooruitgang die op deze vlakken is geboekt heeft onvoldoende geleid tot oplossing van de problemen in de sector. Als gevolg van de 'wicked problems' kan een oplossing voor één van de problemen leiden tot een toename van andere problemen, of tot nieuwe problemen. Dat geldt ook over subsectoren in de jeugdhulp heen. Zo wordt er ingezet op het afschaffen van JeugdzorgPlus, terwijl de kinderen in de GI's soms juist gebaat zijn bij JeugdzorgPlus. Daarbovenop is sprake van een (continu) veranderende maatschappelijke context, zoals toenemende personeelstekorten en een toename in complexe scheidingen, waardoor het aantal casussen toeneemt.

Alle partijen in de keten zullen op alle niveaus moeten bijdragen aan de oplossingen die noodzakelijk zijn. Dat wordt inmiddels ook breed zo gevoeld. Het betekent enerzijds ook dat partijen tempo moeten maken met het implementeren van die maatregelen waar zij zelf direct invloed op hebben en minder dan zij nu doen op elkaar moeten wachten. Voorbeelden hiervan zijn het realiseren van harmonisatie en vereenvoudiging (bijvoorbeeld van inkoopcontracten) door gemeenten en regio's, het afschaffen van dubbele uitvragen van informatie door opdrachtgevers en toetsende partijen en het aanpassen van wet- en regelgeving ten zien van tuchtrecht en de Regeling normenkader jeugdbescherming. GI's kunnen functiedifferentiatie invoeren en innovatieve manieren van personeelsplanning en -inzet introduceren.

Anderzijds moeten met name de GI's en gemeenten/regio's voldoende tijd en ruimte krijgen om veranderingen (in samenhang) door te voeren. Dat geldt zeker voor de grootschalige hervormingen in het kader van de Hervormingsagenda, de nieuwe Jeugdwet en het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Zij hebben voor een (groot) deel effect op structuren en werkwijzen. Samenhang en een haalbaar tempo zijn cruciaal. Het is aan het Rijk hierop regie te voeren.

Keten van jeugdbescherming: samenwerking met het wijkteam

Er zijn verschillende pilots in het land waarbij de GI een beweging naar het begin van de keten maakt, richting het lokale (wijk) team. Een stimulerend voorbeeld is de inzet van een sociaal pedagogisch verpleegkundige of medewerker in de geestelijke gezondheidszorg voor volwassenen. Het doel hiervan is focus op intergenerationele problematiek. Door in gezamenlijkheid in een vroegtijdig stadium tot een breed geaccepteerde integrale diagnose voor passende hulp voor jeugdige(n), ouder(s) en gezin te komen kan de instroom gericht en daardoor effectiever en efficiënter worden ingezet. Voorwaarde voor succes is dat gemeenten, lokale (wijk)teams en GI gezamenlijk een plan maken. (Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van de reeds bestaande plannen in de lopende pilots.) Ook moeten werkwijzen van de teams op elkaar worden aangepast, zodat de GI niet in ieder team een andere werkwijze moet hanteren.

Bekostiging en bedrijfsvoering: eenduidige contractering binnen een regio of provincie

In een aantal provincies is op provincieniveau één contract afgesloten tussen de betreffende GI's en de gemeenten/regio's binnen die provincie. Dit zorgt voor minder bureaucratie en een betere samenwerking tussen gemeenten en GI, maar ook tussen gemeenten onderling. Gemeenten en regio's kunnen harmonisatie en vereenvoudiging realiseren, bijvoorbeeld door binnen regio's te werken volgens vaste standaarden.

De eerste stap ligt hiervoor bij gemeenten. Zij dienen de onderlinge verschillen te beslechten om zo (boven)regionaal of provinciaal tot een eenduidige visie op de GI's te komen. Van belang hierbij is dat achter het contract een breed gedragen (verbeter)agenda op inhoud ligt.

Personeel: innovatie, functiedifferentiatie en werkgeverschap

Doorlopend werven: In een aantal regio's krijgen GI's extra financiële middelen om de doorlopende inzet op het werven van personeel te kunnen bekostigen én om te innoveren in het verminderen van de werkdruk. Ook kijkt een GI naar mogelijkheden om statushouders om te scholen om in te zetten in de zorg.

Functiedifferentiatie: Een voorbeeld van werkdrukvermindering is inzet op functiedifferentiatie, waarbij ondersteuners een deel van de werkzaamheden van de jeugdbeschermer overnemen, of waarbij werkzaamheden gericht op het gezin worden overgenomen door een gezinsadvocaat. Door functiedifferentiatie en minder administratieve lasten wordt ook het werkplezier van professionals positief beïnvloed.

Werkgeverschap: Inspirerend leiderschap, minder hiërarchische lijnen en ruimte voor professionals om grenzen aan te geven en daarvoor gezamenlijk oplossingen te zoeken worden geregeld genoemd als positieve factoren om personeel te behouden.

Voor het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming geldt daarnaast dat dit niet of nauwelijks oplossingen biedt voor bijvoorbeeld het onvoldoende beschikbaar zijn van passende zorg binnen de keten, administratieve lasten rondom inkoop en personeelsproblematiek en het onvoldoende beschikbaar zijn van passende zorg binnen de keten. Wij pleiten ervoor om parallel aan de maatregelen die in het kader van het Toekomstscenario worden genomen, ook te (blijven) investeren in de hierboven genoemde relevante thema's.

Tenslotte

Wij pleiten ervoor om niet opnieuw onderzoek te doen naar de problemen en mogelijke oplossingen voor de GI-sector. De energie die daarin gaat zitten kan beter worden gebruikt voor

het implementeren van een aantal oplossingen dat al voorhanden is. Voorbeelden daarvoor zijn hierboven gegeven.

Partijen zijn het erover eens dat de toenemende personeelstekorten de beschikbaarheid en kwaliteit van de jeugdbescherming zwaar onder druk zetten. Om die reden organiseert de Jeugdautoriteit met GI's, gemeenten en Rijk een aantal sessies om gezamenlijk oplossingen op dit thema te ontwikkelen, gericht op het verminderen van de werkdruk en het behoud van personeel. De GI's willen hier graag voldoende tijd voor vrijmaken, zodat er ook voldoende aandacht kan zijn voor het implementeren van de oplossingen. Om die reden zullen deze sessies plaatsvinden in het voorjaar van 2023. Ik zal u te zijner tijd informeren over de uitkomsten.

Met vriendelijke groet,

Drs. Kees van Nieuwamerongen
Directeur-bestuurder Jeugdautoriteit